

tussen kunst en toeschouwer en zocht naar relevante en duidelijk waarneembare werksituaties los van de kunstinstellingen. Er werd een eigen identiteit gecreëerd door direct op de maatschappelijke omgeving in te spelen met reële of symbolische handelingen, bijvoorbeeld door interventies in scholen of academies of zelfs op massa-evenementen waar dans tot dan toe geen plek had. Voor de buitenwereld waren de werkontmoetingen niet zichtbaar, zoals die tussen Boris Charmatz en William Forsythe, die in het werkproces uiteindelijk geen parallellen tussen hun beide werkwijzen ontdekten. Uit dit project kwam niettemin een reeks initiatieven voort die op andere plekken werden voortgezet of overgenomen.

Een andere reeks activiteiten onder de titel *Kein Vorhang-kein Applaus* was vorig jaar te zien in Wenen, in samenwerking met het Tanzquartier, in Berlijn tijdens het festival *Tanz im August* en bij de Kammerspiele in München. Er werden installatie-achtige werken in het theater getoond. Kunstenaars die geïnteresseerd zijn in *cross-over* kregen de gelegenheid om in het grensgebied tussen kunst en theater te werken, het theater en zijn specifieke regels te bevragen en ze als sociale praktijk opnieuw in het bewustzijn te trekken.

Wanneer je je rechtstreeks in de structuren van een theaterbedrijf begeeft, betekent dat ook dat je beseft dat een bedrijfsinterne kritiek misschien een beter effect sorteert dan commentaar van buitenaf. Deze overweging was ook de aanleiding voor een samenwerking met het Stuttgarter Schauspiel, een gevestigd ensembletheater, rond het thema *subversie*. Vraag was hoe men in de huidige maatschappij een kritische houding kan communiceren zonder mee te gaan in de pathos van verzet of strategische recuperatie. In het programma werden internationale theaterontwerpen voorgesteld die voor een Duits stadstheater in eerste instantie niet relevant leken, maar die net het functioneringspatroon van het huis productief bevroegen. Uit het initiatief kwam een andere samenwerking voort tussen het huis en kunstenaars die werkbare grenzen van een apparaat onderzoeken en die vruchtbaar trachten te maken.

Een samenwerking met Kunstencentrum Vooruit en zijn vier curatoren, met ondersteuning van NTGent, biedt dan weer de

mogelijkheid om een omvattend en in alle levenssectoren doorgetrokken thema als de performativiteit van het spreken transdisciplinair aan te pakken. Uit dit gemeenschappelijk werkproces komt in februari 2006 een festival voort met de titel *Say it now!*, dat met voorstellingen over persoonlijke onthullingen, politieke redevoeringen en de thema's van vertellen en luisteren de aandacht vestigt op de manier waarop bepaalde kenmerken van een tijdvak kunnen worden geïncarneerd.

Bij heel wat kunstenaars valt een toenemende interesse in grensgebieden tussen wetenschap en kunst op te merken. Steeds meer voeren ze hun onderzoek in het middenveld tussen het cultuurinstituut en de dagelijkse maatschappij, en dat komt met mijn eigen werkstructuur overeen. Wanneer je tussen de kunst en de economie in staat, kan je per situatie projecten en discussies opstarten die in het alledaagse kunstenbedrijf niet of niet alleen gerealiseerd kunnen worden. Er worden werkomstandigheden mogelijk of er ontstaan samenwerkingen waarbij de eigen praktijk in vraag kan gesteld worden. De mogelijke dynamiek die zich in geroutiniseerde structuren voltrekt, is een artistiek onderzoeksveld dat cultuurinstanties met een krappe budgettaire situatie vaak slechts met moeite kunnen aangaan. Hier kan een flexibele organisator van buitenaf rugdekking bieden, als prisma fungeren of accenten leggen. Daarmee wordt de staat zeker niet van haar verantwoordelijkheid voor cultuursubsidiëring ontslagen, integendeel: zij wordt door de invraagstelling van perspectieven en door het initiëren van discussies op haar verantwoordelijkheid aangesproken. De organisator kan in de overheersende druk tot popularisering opnieuw duidelijke artistieke stellingname eisen. Door een nauwe samenwerking met kunstenaars, wetenschappers en organisatoren kan er zo steeds opnieuw ruimte vrijgemaakt worden voor bevraging of visioenen, ruimte voor experimenten en om zich te bezinnen over esthetische posities – in het beste geval ontstaat er zo ook ruimte voor nieuwe projecten.

Dat alles is mogelijk omdat het *Siemens Arts Program* zijn cultuurconcept – als een *work in progress* – voortdurend herdenkt om de kunstenaar daarbij niet tot een berekenbare commerciële eisen van de firma op toe te passen of

door culturele activiteiten te organiseren die geen risico nemen; ook niet met de creatieve sectoren die onder het nieuw uitgevonden begrip '*creative industries*' vallen. Naast de klassieke sponsoringkanalen, PR en reclame, is er momenteel een trend te merken ten gunste van de actieve sponsoring. Zo'n engagement is geen toeval. Het opkomen voor cultuur komt door de opwaardering van cultuur voor de realisatie van wetenschappelijke ambities.

Kunstenaars houden zich vaker intensief bezig met het analyseren van het fenomeen van een door economie gedomineerde samenleving en observeren de activiteiten van ondernemingen in de cultuursector met scepsis. Vandaar dat er voor politiek gemotiveerde kunstenaars in een samenwerking met het *Siemens Arts Program* iets op het spel staat. Zo bleken kunstenaars uit de beeldende kunsten een samenwerking fundamenteel af te wijzen (bijvoorbeeld Maria Eichhorn, Fared Armaly of Lukas Duwenhögger). Anderen probeerden de samenwerking te discrediteren door bij samenwerkingsprojecten te proberen de industrie inhoudelijke inmenging te verwijten. Het vermoeden van een subtiele instrumentalisering van kunst ten gunste van de economie is steeds weer aan de orde. Zoals gezegd komen dergelijke verwijten het meest voor op het vlak van de beeldende kunst. Speelt het institutionele aspect in de podiumkunsten een geringere rol? Of reageren registers op de situatie met complexe artistieke bijdragen en doen ze de instituten vergeten of erkennen ze de industriële context als deel van een veelvormige manier waarop kunst zich openbaart? Niet minder interessant lijkt mij de vraag welke artistieke vormen voortkomen uit de omgang van theater met economie. Ik geloof echter ook dat men vandaag vanuit de economie met gedifferentieerde concepten tot nieuwe vormen van een actieve kunst- en cultuurondersteuning moet komen. Eveneens geloof ik in de mogelijkheid om artistieke projecten te laten ontstaan in overeenstemming met ondernemingen, zonder dat die kunst een instrument voor marketing wordt en toch de ondernemingsinteresses weerspiegelt, respectievelijk de uitgebreide communicatiestructuur van ondernemingen dient. Doorslaggevend is dat de kunstenaar daarbij niet tot een berekenbare factor wordt gereduceerd.

Vertaling: Matthias Dusesoi